

IS BETROKKEN JOURNALISTIEK 'ENGAGED JOURNALISM'?

Working paper, besproken in november 2025, geredigeerd in mei 2026.

Timon Ramaker, Lectoraat Journalistiek en Communicatie
4 juni 2026

Colofon

© 2026 Lectoraat Journalistiek en Communicatie, CHE
Alle rechten voorbehouden

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Betrokken journalistiek in Ede	6
3	Engagement journalism	9
4	Analyse: Is betrokken journalistiek hetzelfde als engaged journalism?	13
5	Hoe verder?	15
6	Referenties	16
	Bijlage: Positionpaper opleiding Journalistiek	18

1 Inleiding

The human heart is the first home of democracy. It is where we embrace our questions. Can we be equitable? Can we be generous? Can we listen with our whole beings, not just our minds, and offer our attention rather than our opinions? And do we have enough resolve in our hearts to act courageously, relentlessly, without giving up — ever — trusting our fellow citizens to join with us in our determined pursuit of a living democracy?

Terry Tempest Williams

We're entering a participatory era, one where people only engage with institutions that let them in. Readers no longer want to be talked at. They want to be part of something. To contribute, question, share, and shape the story. That's not a marketing tactic. It's a cultural shift.

Francesca Dumas

With your patient and rigorous work, you can act as a barrier against those who, through the ancient art of lying, seek to create divisions in order to rule by dividing. You can also be a bulwark of civility against the quicksand of approximation and post-truth.

Paus Leo XIV

De CHE is de school van betrokken journalistiek. En betrokken journalistiek zit in de lucht. Gesprekspartners haken snel aan als ik het noem, zoals de adjunct-hoofdredacteur die wijzend op de bundel *Betrokken journalistiek* (Snel, 2024), zegt "Dit zijn wij". Maar het wordt ook buiten de CHE-kringen genoemd: een veelverkocht en veelbesproken essay noemt Frédérique Geerdink zich een betrokken journalist (Geerdink, 2025) en een recent juryrapport roemde de betrokkenheid van de Pointerredactie (Laroës, 2026). Betrokkenheid als journalistiek ideaal (Snel, 2016). Maar wat is betrokken journalistiek nu precies?

Deze whitepaper wil een aanzet geven tot een nadere beschrijving van betrokken journalistiek als vakvisie. Daarbij wil ik in het bijzonder de Edese traditie vergelijken met de literatuur over 'engaged journalism' die de laatste dertig jaar in met name de VS is gevormd. Is betrokken journalistiek 'engaged journalism' en wat betekent deze vergelijking voor de doorontwikkeling van betrokken journalistiek in Ede?

In een tijd waarin maatschappelijke tegenstellingen steeds zichtbaarder worden, en journalistiek vaak verweten wordt een rol te spelen in deze dynamiek, staat de journalistiek voor een groeiende legitimiteitscrisis. Polarisatie, gevoelens van niet-gezien of niet-erkend worden en een toenemend wantrouwen richting instituties kleuren het publieke gesprek. Door sociale media zijn traditionele nieuwsmedia voor steeds meer mensen buiten beeld geraakt. Nieuwsmijding—het actieve ontwijken van nieuws omdat het als negatief, verwarrend of irrelevant wordt ervaren—functioneert als een scherpe spiegel: misschien ligt het probleem niet bij het publiek, maar bij het journalistieke product en de wijze waarop nieuwsmedia relaties met hun gemeenschappen vormgeven.

In de afgelopen jaren is er daarom een groeiend besef ontstaan dat journalistiek meer luisterend, responsief en relationeel moet worden. Vanuit het Incubator-programma van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek zijn meerdere projecten ontstaan die werk maken van publieksbetrokkenheid (Goossen, 2025). De online redactie van *EenVandaag* (EenVandaag, 2025) en de popup redacties van *Pointer* vormen andere voorbeelden. Veel redacties zijn gaan werken met gebruikersbehoeften. Waar tools zoals Smartocto vooral een instrumentele blik bieden op publieksgedrag, wijzen strategen zoals Mijke Olij en Jekke Mink (2025) op de noodzaak van een meer waardegerichte oriëntatie: niet alleen sturen op clicks, maar op betekenisvolle verbinding en maatschappelijke waarde.

Binnen deze bredere beweging die zoekt naar nieuw en betekenisvol contact met het publiek, groeit de belangstelling voor betrokken journalistiek, zoals onder meer vormgegeven in het programma van de opleiding Journalistiek van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE, 2016; Snel, 2024). De recente publieke discussie hierover kreeg extra impuls door het verkoopsucces van Frédérique Geerdinks essay *Alle journalistiek is activisme*, waarin zij stelt dat iedere journalistiek normatief geladen is en altijd positie inneemt—bewust of onbewust. Deze stelling roept echter ook nieuwe vragen op. Hoe verhoudt betrokken journalistiek zich tot andere vernieuwingsbewegingen, zoals constructieve journalistiek, solutions journalism of engaged journalism? Wat betekent betrokkenheid wanneer het niet vervalt in activisme of instrumentele publieksstrategieën? En vooral: hoe kan betrokkenheid betrouwbaar, professioneel en ethisch vorm krijgen in de dagelijkse praktijk?

Dit workingpaper schetst de ontwikkeling van het concept betrokken journalistiek in Nederland en vergelijkt dat met de internationale literatuur over engaged journalism en andere concepten. Vervolgens biedt het een analyse van deze ontwikkeling en formuleert het ontwikkelingsvragen. De gelijktijdig gepubliceerde lectorale rede (Ramaker, 2026) conceptualiseert in het verlengde van deze working paper betrokken journalistiek vanuit een relationele ethiek, met name geïnspireerd door de presentietheorie van Andries Baart (2025). Baarts benadering helpt om betrokkenheid niet te

begrijpen als een methodische truc of een houding die bovenop bestaande routines komt, maar als een relationele praktijk waarin journalist en publiek elkaar werkelijk kunnen ontmoeten. Presentie richt de aandacht op nabijheid, erkenning, responsiviteit en het zorgvuldig afstemmen op de leefwereld van de ander. Vanuit die relationele lens kan betrokken journalistiek zowel theoretisch verdiept als praktisch geoperationaliseerd kan worden—en daarmee betekenisvol wordt voor journalistieke educatie, onderzoek en beroepspraktijk.

2 Betrokken journalistiek in Ede

In 2024 presenteerde het lectoraat Journalistiek en Communicatie de bundel *Betrokken journalistiek* (Snel red., 2024), een voorlopige balans van betrokken journalistiek. Ik wijs in de ontwikkeling van het begrip op drie fasen.

Het eerste is de voorgeschiedenis, die alles te maken heeft met de doelstelling van de Evangelische School voor de Journalistiek (ESJ), de school die later opgenomen is door de CHE. De ESJ zocht naar christelijke journalistiek. Het vertrok bij het besef dat al het denken gevormd wordt door fundamentele aannames of vooronderstellingen die ten diepste religieus zijn. Dit besef is sterk gevormd door het denken van Abraham Kuijper en andere gereformeerde theologen en filosofen (ik denk in het bijzonder aan het werk van de filosoof Dooyeweerd) en de verwerking in Noord-Amerika daarvan door reformed-evangelicals als Cornelis van Til en Francis Schaeffer. Kennis is niet neutraal. Wetenschap niet en journalistiek ook niet. In de ESJ leefde het verlangen om vertrekkend vanuit een Bijbelse visie op schepping, zondeval en verlossing christelijke journalistiek te ontwikkelen. Johan Snel beschrijft in de genoemde bundel de ontwikkeling naar een opvatting van journalistiek die aansluit bij de moderne standaarden, maar wel blijft wijzen op de waardebepaaldheid van journalistiek door niet alleen te wijzen op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van journalistiek, maar ook door het kritische besef dat journalistiek nooit neutraal is. In journalistiek werk worden keuzes gemaakt en daar spelen waarden en overtuigingen altijd een rol. In de eerdere bundel *Bezielde journalistiek* (2004) is de spanning tussen aansluiten bij de professionele journalistiekopvatting en de kritische epistemologie en evangelische inspiratie voelbaar.

De tweede fase laat ik symbolisch samenvallen met de verschijning van het proefschrift van toenmalig KRO-mediadirecteur Taco Rijnsemus, waarin hij een kennistheoretische onderbouwing geeft van wat hij noemt: betrokken journalistiek. In zijn proefschrift onder de titel: *Het journalistieke weten. Over de objectiviteit van betrokken journalistiek* (2014) formuleert hij kritiek op de moderne, dominante opvatting dat journalistiek objectief en neutraal moet zijn en werkt hij het paradigma van betrokken journalistiek uit. Hij bespreekt de risico's van betrokken journalistiek en wijst erop dat gangbare verificatiemethoden ook voor betrokken journalistiek onmisbaar zijn. Het werk van Rijnsemus riep veel herkenning bij de CHE. In diezelfde tijd ontwikkelden met name Jan van der Stoep (2013) en Johan Snel (2016) de CHE-interpretatie van betrokken journalistiek. Een onderscheid waar wij in de opleiding journalistiek (CHE) veel mee werken is dat van Kovach en

Rosenstiel (2021). Zij maken een onderscheid tussen objectiviteit als ideaal en objectiviteit als methode. Betrokken journalistiek wijst op de blijvende waardebepaaldheid van het kennen, maar omarmt objectiviteit als methode. Journalistieke verhalen moeten gebaseerd zijn feiten en betrouwbare bronnen en het journalistieke handelen moet altijd open staan voor correctie.¹ In de tweede fase groeide het vertrouwen dat Ede met betrokken journalistiek een herkenbaar en verdedigbare visie te pakken had.

De derde fase laat ik symbolisch samenvallen met de positionpaper Betrokken journalistiek van de opleiding Journalistiek (CHE, 2016; zie ook Bijlage A). Deze beschrijving is een resultaat van het doorgaande gesprek in de opleiding en het lectoraat Journalistiek en Communicatie. In dit collectieve gesprek hebben zoals gezegd Johan Snel en Jan van de Stoep een belangrijke rol gespeeld. Van de Stoep publiceerde in 2013 een pleidooi voor betrokken journalistiek en leidde het proces dat leidde tot de positionpaper 'Betrokken journalistiek'. Snel publiceerde in 2016 zijn boek *Toen journalistieke idealen*, waarin hij een hoofdstuk wijdde aan betrokkenheid als waarde. In de lectorale rede *Deugd het verhaal?* (2016) van Van der Stoep toont zich de vertaling naar beroepsethiek die in deze fase zich toont. Het positionpaper wordt breed gedragen in de opleiding en resoneert ook bij strategische partners als Nederlands Dagblad en Reformatorisch Dagblad.

Voorlopige beschrijving

In de bundel *Betrokken journalistiek* (2024) komen twee typeringen van betrokken journalistiek voor. Snel beschrijft betrokkenheid als verbondenheid met het publiek en empathie met het onderwerp (2024, p. 63). In de inleiding van de bundel staat een wat ruimere beschrijving van Stijn Postema en Johan Snel die ook aan de scribenten in de bundel is voorgelegd. Ik zal deze ruimere typering hier als vertrekpunt zal nemen. Het begint met de kenschets die we ook van Rijssemus kennen.

Betrokken journalistiek is een correctie op de school van de objectieve journalistiek. Waar objectieve journalistiek verbonden dreigde te worden met noties als distantie en desinteresse, daar legt betrokken journalistiek alle nadruk op het subject. Tegelijk wil betrokken journalistiek niet minder objectief zijn in haar methoden en verantwoording (...). (2024:7)

Kenmerkend is de nadruk op het subject, maar met behoud van de objectieve methode. Ik zou naast het belang van verificatieroutines ook willen wijzen op het belang van autonomie of onafhankelijkheid. Een betrokken journalist maakt ook werk van diens autonomie (onafhankelijkheid). Daarmee bedoel ik niet dat de journalist los van invloeden is, want die invloeden zijn er volop, maar de autonomie

¹ Relevant: Gerard Smit (9 mei 2012). Paradox van de journalistieke objectiviteit. Vgl. ook De Vries in de bundel *Bezielde journalistiek* (2004).

journalist is in staat om zelfstandige journalistieke beoordelingen te maken. Het gaat om “onafhankelijke meningsvorming”, zo formuleert Snel het (2024: 75). In mijn bijdrage aan de bundel *Betrokken journalistiek* betoog ik dat dit autonome vermogen reflectie vraagt en geef ik praktische tips daarvoor.²

Vervolgens wijzen de auteurs erop dat de klemtoon op het subject verschillende gevolgen heeft:

1. De persoon van de journalist is betrokken. “Een journalist is dus nooit neutraal maar bekennt kleur, inclusief overtuigingen en levensbeschouwing, en is empathisch, vanuit een persoonlijke betrokkenheid op het onderwerp”. Dat kennen we uit de eerste fase.
2. De journalist verslaat niet een object, maar een subject, mensen van vlees en bloed. Betrokken journalistiek probeert hen recht te doen. “Waarheidsvinding blijft het grote gebod van alle goede journalistiek, maar recht doen is voor betrokken journalisten precies even belangrijk.” Hierin toont zich reflectie uit de derde fase.
3. In de derde plaats is er het publiek. Betrokken journalisten ‘delen waarden’ met hun lezers, luisteraars en kijkers, zijn nauw op hun publiek betrokken en transparant in hun verantwoording, Betrokken journalisten zijn zich altijd bewust van hun publiek en onderhouden een permanente, wederkerige relatie. (2024, 7).

In deze beschrijving is er veel aandacht voor waarden die een rol spelen en wel in drieërlei relaties: 1. Er is aandacht voor de persoon van de journalist, 2. aandacht voor de persoon van degene waarover producties gemaakt worden, en 3. er is aandacht voor de wederkerige relatie met het publiek. Deze aandacht voor relaties is lectorale rede (Ramaker, 2026) uitgewerkt. Ten opzichte van het boek van Snel uit 2016 en de ethische uitwerking uit positionpaper CHE is de wederkerigheid die onder (3) wordt genoemd een nieuw element. Juist deze publiekgerichtheid en de wederkerigheid erin resoneert met de ontwikkelingen in de journalistiek, waarin een *audience turn* (Swart et al., 2022) heeft plaatsgevonden.

Ik wil deze ontwikkeling in de journalistiek binnen en buiten Nederland schetsen en doe dat door te kijken naar de literatuur over publieksbetrokkenheid ofwel *engaged journalism*, die in den brede resoneert in het veld.

² Ik wijs naast Rijssemus op het werk van de Canadese ethicus Stephen Ward, die in zijn boek *Objectively Engaged Journalism* (2019) een sterk pleidooi voert voor een journalistiek die niet neutraal of partijdig is, maar wel betrokken, ten diepste op waarheid en de waarden van de democratische rechtsstaat. Hij staat een *democratically engaged journalism* voor (p. 186) en schrijft over de betekenis van *disinterestedness* van de journalistiek. “Disinterestedness is the correct use of our passion for truth” (145), *passioned impartiality*: “Impartiality guides how we do something, how we are engaged. It guides how we judge and act. Impartiality is crucial for fair engagement...” (153). Een treffend citaat is ook het volgende: “One cares so much about fairness and objective judgements that one submits to the discipline and undertakes the study needed to be objective” (153, italics Ward). Waar Rijssemus staat in de traditie van kritisch-rationalisme, schrijft Ward over practical en wide rationality en erkent daarin dat er meer kennisbronnen zijn dan de kritische rede.

3 Engagement journalism

Engaged journalism wordt door Nelson en Schmidt beschreven als een “moral ideal and a set of practices that emphasize interactive, collaborative . . . and reciprocal relationships . . . between journalists and their audiences” (2022, 5845). Zij wijzen erop dat ondanks de toenemende aandacht in de literatuur er in de praktijk nog weinig veranderd is (2022, 5846)

Later in deze paper kom ik terug op de vraag of engaged journalism hetzelfde is als wat de CHE onder betrokken journalistiek bestaat.

Public journalism

In de jaren 90 introduceert Jay Rosen het idee van public journalism (of civic journalism): journalistiek die de gemeenschap versterkt en bijdraagt aan democratische betrokkenheid. Geheel nieuw is dat niet. Het bouwt voort op de social responsibility theory van de Hutchins Commission (1947) die stelt dat journalistiek niet alleen vrij moet zijn, maar ook verantwoordelijk moet omgaan met die vrijheid. De pers heeft volgens deze theorie een plicht tegenover het publiek: ze moet eerlijk, nauwkeurig, volledig en relevant informeren, verschillende meningen laten horen en bijdragen aan een goed functionerende democratie. Kort gezegd: persvrijheid brengt maatschappelijke verantwoordelijkheid met zich mee – journalisten moeten niet alleen nieuws brengen, maar ook het publiek dienen en het algemeen belang bevorderen.

Rosen onderzoekt in *What is journalism for?* (1999) de rol van journalisten in de democratie. Hij bekritiseert de traditionele, afstandelijke manier van verslaggeving – waarbij journalisten zogenaamd “objectief” toekijken – en pleit voor een meer actieve en betrokken rol. Journalisten, zegt Rosen, zouden niet alleen moeten rapporteren *wat er gebeurt*, maar ook helpen burgers beter te begrijpen *wat het betekent* en *hoe ze kunnen deelnemen* aan het publieke debat.

In Nederland is vooral Nico Drok (2016) een van de belangrijkste pleitbezorgers van wat hij noemt *civiele journalistiek*. Drok legt sterk de nadruk op de rol van de journalistiek als brug tussen burgers en de democratische gemeenschap. Volgens hem moet journalistiek niet alleen verslag doen, maar ook betrekken: het publiek helpen participeren en daarmee het publieke domein versterken. Hij signaleert dat hoewel het publiek (burgers) vaak wel openstaat voor betrokken vormen van journalistiek, de professionele journalistiek en het journalistieke onderwijs nog vaak vasthouden aan oude modellen – waardoor de potentie van civiele journalistiek niet volledig wordt benut.

Het boek van Rosen zou een bouwsteen kunnen zijn voor het idee van betrokken journalistiek.³ Rosen ziet journalistiek niet als een neutrale observatie, maar als een maatschappelijke praktijk waarin journalisten verantwoordelijkheid dragen voor de kwaliteit van het publieke gesprek. In een eerder boek *Getting the connections right: public journalism and the troubles of the press* (1996) onderzoekt hij meer praktisch hoe journalistiek beter verbinding kan maken tussen media, publiek en democratie. De nadruk ligt hier op de “connecties”: hoe nieuwsmedia, burgers en publieke instellingen elkaar

³ Hiervoor is gewezen op de andere achtergrond die samenhangt met de geschiedenis van de ESJ, maar inhoudelijk zijn civiele en betrokken journalistiek sterk verwant. Vgl. roloppvatting zoals geformuleerd in bijdragen in de CHE-bundel *Bezielde journalistiek* uit 2004 van Blokhuis, Froneman en Kooistra.

beïnvloeden — en hoe journalistiek vaak die verbinding juist verliest door afstandelijke berichtgeving.

De engagement-turn

De afgelopen jaren is het begrip engaged journalism trending in de journalistiek. Veel (met name lokale en regionale) redacties (maar ook bijv. de online redactie van *Eenvandaag* en de redactie van bijvoorbeeld *Pointer* en *Trouw*) zijn op zoek naar versterking van hun relatie met het publiek. Factoren als afnemend bereik, toenemend wantrouwen naar de journalistiek en ook toenemende nieuwsmijding maken dat journalisten zoeken naar nieuwe binding met hun publiek.

Met name in Noord-Amerika hebben organisaties als Hearken, Agora Journalism Center, Trusting news, Solutions Journalism Network geëxperimenteerd met *engagement practices*, waarin ze vaak ook zijn gesoufleerd door onderzoekers als Sue Robinson. Haar boek *How Journalists Engage. A Theory of Trust Building, Identities, and Care* (2023) biedt een goed overzicht van experimenten en wat daaruit is geleerd. Zij geeft aan dat engaged journalism niet alleen rekening moet houden met de behoeften van het publiek en continue interactie met het publiek moet zoeken, maar zichzelf niet alleen in de inhoud, maar ook in de gemeenschappen moeten onderdompelen (“to be more immersed”, p. 14). In Nederland heeft Karlijn Goossen in opdracht van het SVDJ een rapport over publieksbetrokkenheid geschreven (Goossen 2025), waarin ze ook schrijft over de “noodzaak van relationele journalistiek”.

In de derde implicatie in de beschrijving van Snel (2024, p. 7) van wat betrokkenheid voor journalisten betekent, is de impact van engaged journalism te zien, die journalisten ziet als mede-deelnemers aan de samenleving, die luisteren, in dialoog gaan met burgers en actief bijdragen aan oplossingen en begrip, in plaats van alleen nieuws te zenden. De nadruk op de wederkerige relatie met het publiek is een vrij recente verrijking van het concept betrokken journalistiek.⁴ Deze paper ziet dit als een verrijking en wil dit conceptueel ook doordenken.

Green-Barber (2018) schrijft over engagement journalism: “There is no one agreed upon definition of engaged journalism or its practices. However, in our survey, we found that common categories emerged. In general, engaged journalism practices include:

- Listening to audiences;
- Collaborating with audiences;
- Connecting with communities; and
- Audiences interacting with and through content.”

In latere literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen audience engagement en engaged journalism (Nelson & Schmidt, 2022). Het eerste richt zich vooral op de receptie door het publiek (reception-oriented) en de tweede wijst op de betekenis van het publiek in het productieproces (production-oriented). Het is vooral deze tweede vorm die we kunnen verbinden aan betrokken journalistiek.

Naast engaged journalism zijn er vele nieuwe opvattingen over journalistiek, die deels overlappen met

⁴ Snel wijst er echter op dat Abraham Kuyper al aandacht had voor de wederkerige afhankelijkheid van publiek en journalistiek (2024, 74).

het idee van betrokken journalistiek (zie Tabel 1). De overeenkomst is dat al deze opvattingen kritisch zijn naar de moderne opvatting van journalistiek die objectief en afstandelijk zou moeten zijn. Een tweede overeenkomst is dat zij allemaal zeggen dat de journalistiek op het publiek gericht moet zijn. Journalistiek is primair een dienst aan het publiek, of in termen van Kovach en Rosenstiel: loyaliteit van journalisten ligt primair bij het publiek dat zij dienen (2021).

Tabel 1

Een niet compleet lijst van verwante en elkaar ook overlappende rolopvattingen:

- Engaged journalism
- Public / civic journalism
- Community (led) journalism
- Solidarity journalism, vgl <http://www.mediaengagement.org>
- Reciprocal journalism
- Relational journalism
- Participatory journalism
- Constructive journalism
- Restorative journalism
- Solutions journalism
- Change-centric journalism (Acuña, 2025)
- Betrokken journalistiek
- En een historische: gezindheidsjournalistiek (Snel, 2016)

4 Analyse: Is betrokken journalistiek hetzelfde als engaged journalism?

Hierboven wees ik op de aanvulling die er in de beschrijving van betrokken journalistiek is gekomen. Engaged en betrokken zijn echter niet hetzelfde. Ik zie enkele accent verschillen:

Het eerste is *journalistiek*. Betrokken journalistiek is niet alleen betrokken op het publiek maar ook op het onderwerp (Snel, 2024) of breder de maatschappij. Het gaat in contact met het publiek ergens om. Natuurlijk, voor een engaged journalist is dat ook meestal zo, maar het model draait om de relatie van de journalist met het publiek. In termen van de drieërlei relaties (Snel, 2024, p. 7) focust het op de derde relatie: die met het publiek.

Er zijn vormen van publieksbetrokkenheid waar vooral gezocht wordt naar de behoeften van het publiek, zodat daar op afgestemd kan worden. Olij en Mink hebben gewezen om de beperking daarvan. Natuurlijk, als je je publiek wilt dienen, moet je weten wat hun behoeften zijn, maar je moet als journalist ook altijd je eigen journalistieke afwegingen blijven maken. Dus niet alleen: wat is de gebruikerswaarde?, maar ook: wat is de maatschappelijke waarde? Zij ontwikkelde daartoe de 'reflectieoos' waarin redacties gestimuleerd worden om naast de gebruikersbehoeften ook naar de maatschappelijke waarde te kijken (Olij & Mink, 2025). Betrokken journalistiek herinnert engaged journalism eraan om verder dan de transactionele relatie te kijken (hoe kan ik jou bereiken?) en met het publiek te zoeken naar het maatschappelijke verhaal: wat speelt hier? Wat staat er op het spel?

Het tweede is *sociaal-epistemisch*. Bij veel artikelen over engaged journalism gaat het over de journalist tegenover het publiek. Hij krijgen we (opnieuw) contact met het publiek?, is de queeste. Betrokken journalistiek daarentegen begint bij het besef dat je als journalist deel van de samenleving of je doelgroep bent. Je staat niet als een objectieve, afstandelijke beschouwer buiten de samenleving of groep waarover je schrijft, maar bent er deel van. Je zou kunnen zeggen dat engaged journalism vaak nog in een cartesiaans denkmodel blijft: ik als subject sta tegenover het object, terwijl betrokken journalistiek meer uitgaat van een participatief model: ik maak deel uit van de samenleving en vanuit mijn journalistieke rol probeer ik zo goed mogelijk te beschrijven en bevragen.

Jan van der Stoep (2016) beschrijft het werk van Michael Walzer die in zijn *Interpretation and Social Criticism* (1985) wijst op de figuur van de profeet in de Hebreeuwse bijbel die scherpe kritiek kan uiten op het volk, maar dat wel vanuit betrokken en nooit als buitenstaander doet. Als de journalist doet alsof die een neutrale waarnemer is, miskent die de realiteit dat die altijd deel van een samenleving is en loopt die het risico dat die gezag verspeelt en zich vervreemdt van het publiek... Engaged journalistiek zoekt relatie; betrokken journalistiek heeft een relatie en werkt in die relatie. In bepaalde engagementpractices wordt er veel tijd geïnvesteerd om vertrouwen te winnen bij de gemeenschap waarover je verslag doet (bijv. pop-up redacties starten). Betrokken journalistiek begint bij de erkenning van betrokkenheid en werkt vandaar uit aan vertrouwen.

De betrokkenheid is geen instrumentele betrokkenheid (engagement, zoals je clicks telt), maar normatief bepaalde betrokkenheid: relationeel, wederkerig, responsief, dienend. Beide vormen staan niet tegenover elkaar, maar vormen meer een continuüm. Ook als levenslang betrokkenen bij een bepaalde gemeenschap zul je immers aan vertrouwen moeten werken. Vertrouwen is nooit een

gegeven, maar vraagt oprechte aandacht.

Het derde verschil is *ethisch*. Betrokken journalistiek gaat uit van de waardebepaaldheid van het denken en handelen. De professional handelt niet neutraal, maar is zich bewust van de normativiteit in het professionele handelen. Dit is sterk uitgewerkt in de positon statement van de opleiding journalistiek, niet alleen in de beroepsethiek, maar ook in het bewust zijn van de diversiteit van perspectieven en daar recht aan willen doen (2016). Ook dit is geen absoluut verschil. Rijke vormen van engaged journalism zoals die door Sue Robinson worden beschreven werken vanuit wat zij noemt 'identity aware care'. Als journalist ben je reflexief. Je wilt echt luisteren naar de ander en bent terughoudend met je eigen overtuigingen.

Een laatste verschil is *psycho-epistemisch* en *methodologisch*: betrokken journalistiek wijst op de positieve kant van het subjectieve. Je hebt als betrokken journalist veel in huis, waarmee je een goede uitgangspositie voor het journalistieke verhaal hebt. Je hebt niet alleen journalistieke competenties, maar je overtuigingen kunnen een motivatiebron zijn en je beoordelingsvermogen voeden. Je persoonlijkheid en socialisatie kunnen in de weg zitten, maar ook van waarde zijn. Het is dus belangrijk om als betrokken journalist zelfkennis te hebben, zodat je in relatie tot anderen op journalistiek verantwoorde manieren aan vertrouwen en je verhaal bouwt. Het is opvallend dat als je een onderzoeksjournalist naar het waarom van diens werk vraagt, je bijna altijd hoort dat die gemotiveerd wordt door de ervaren onrechtvaardigheid. Niet alleen de 'betrokken', maar ook de 'objectieve' journalisten. Het is voor een journalist belangrijk om contact te houden met deze subjectieve motivatie.

Al met al zijn er accentverschillen, maar is er ook veel overlap tussen engaged journalism en betrokken journalistiek, die oog heeft voor de persoon van de journalist, de mensen waar verslag over wordt gedaan en het publiek. Misschien is het onderscheid binnen engaged journalism tussen instrumenteel-strategische engagement en meer rijke vormen van engagement die werken aan waardevolle relaties fundamentele. Betrokken journalistiek past goed bij de tweede pool.

Ondanks de verschillen is het goed verdedigbaar om betrokken journalistiek te vertalen als *engaged journalism* (als alternatief voor *involved journalism* (Snel, mondelinge communicatie, 2024), of *advocacy journalism* (Rijssemus, 2014, p. 14)). Ik heb daarvoor de volgende redenen:

1. Taalgebruik, het is verwarrend om betrokken journalistiek *niet* als engaged journalism te vertalen.
2. Het is pragmatisch aansluiten bij actuele discussie en literatuur in vak.
3. Hierboven zagen we een inhoudelijke verwantschap met wat ik noemde meer rijke vormen van engagement. Juist op dat punt kunnen we aansluiten en het begrip engaged journalism vullen met eigen inhoud. Laat je eigen bijdrage zien.
4. Involved journalism benadrukt dat je als journalist altijd 'skin the the game' hebt, maar daagt als begrip minder uit om je publiek te dienen.

In deze whitepaper betoog ik dus dat het opportuun is om aan te sluiten bij engagement journalism, maar het begrip dus wel vanuit 'Ede' te laden. Dat is gemakkelijker dan uitleggen waarom je het *niet* engaged journalism noemt.

5 Hoe verder?

In de positionpaper die opgenomen is in Bijlage A is een beschrijving van betrokken journalistiek te vinden en een verwoording van haar ethiek. Deze positionpaper toont duidelijk continuïteit met de geschiedenis van de opleiding Journalistiek (de kennistheoretische kritiek op neutraliteit en de doordenking van de relatie tot de professionele beroepsethiek). In de lectorale rede (2026) werk ik de benadering verder uit met oog op het professionele handelen in relatie tot alle betrokkenen (de journalist zelf, collega's, bronnen, publiek, andere instituties) en doe ik dat vanuit een relationele benadering die geïnspireerd is door de 'ethics of care' van Joan Tronto (2013), de relationele ethiek van Andries Baart (2025) en het werk van journalistiek wetenschapper Hendrik Wasserman (2013, 2015, 2019, 2024).

Ik rond af met een voorlopige werkdefinitie van betrokken journalistiek:

Betrokken journalistiek is journalistiek die erkent dat nieuws maken nooit neutraal is en daarom bewust, transparant en responsief werkt. Ze zoekt naar waarheid en naar recht doen aan mensen en situaties. Betrokken journalisten werken relationeel: ze luisteren, zijn aanwezig, bouwen wederkerige relaties op met publiek en bronnen, en blijven reflectief op hun eigen rol, waarden en perspectief. Methodische objectiviteit blijft daarbij de professionele basis.

6 Referenties

- Acuña, Jazmín (2025). *Change-Centric Journalism: reframing the value proposition of news for the AI age*. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/change-centric-journalism-reframing-value-proposition-news-ai-age#:~:text=In%20Change%2DCentric%20Journalism%2C%20publication,a%20large%20vision%20of%20change> [ook <https://www.changejournalism.com/framework/>]
- Baart, A. (2025). *Iemand voor iemand. Handboek presentie*. Boom.
- Belair-Gagnon, V., Nelson, J. L., & Lewis, S. C. (2018). Audience Engagement, Reciprocity, and the Pursuit of Community Connectedness in Public Media Journalism. *Journalism Practice*, 13(5), 558–575. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1542975>
- Christelijke Hogeschool Ede (2016). Position Statement Betrokken journalistiek. CHE.
- Drok, Nico. (2016). *Perspectief voor publiek en professie: De waarde van civiele journalistiek in het netwerkmodel* [proefschrift]. Radboud Universiteit.
- Dumas, Francesca (28 oktober 2025). *A Cry for Help to the Industry* [LinkedIn-post]. Verkregen op 4 juni 2026, van <https://www.linkedin.com/pulse/cry-help-industry-francesca-dumas-3pgpe/?trackingId=xsajMTgWRp25KSnpmOROIQ%3D%3D>
- EenVandaag (2025). *Handboek interactiejournalistiek*.
- Geerdink, Frédérique (2025). *Alle journalistiek is activisme. Een manifest*. De Bezige Bij.
- Goossen, Karlijn (2025). *Borgen van betrouwbaarheid en kwaliteit. Verkenning SVDJ Incubator 2025*. SvdJ.
- Green-Barber, Lindsay (2018, 18 oktober). Towards a useful typology of engaged Journalism. Medium.com.
- Koliska, M., Moroney, E., & Beavers, D. (2023). Trust Through Relationships in Journalism. *Journalism Studies*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2023.2209807>
- Kovach en Rosenstiel (2021). *The Elements of Journalism* (4th ed.). Crown.
- Laroes, H. (2026). Anne Vondeling- en Saskia Stuivelingprijs 2025. Juryrapport. Verkregen op 4 april 2026, van <http://www.annevondelingprijs.nl/wp-content/uploads/2026/03/Juryrapport-over-2025.docx>
- Paus Leo XIV (2025, 9 oktober). Audience with participants in the 39th Conference of the MINDS International Association. Verkregen op 5 november 2025, van <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2025/10/09/251009b.htm>
- Olij, Maike & Jekke Mink (2025, 24 maart). The Public Method: redefining how to measure journalism's value. Verkregen op 18 november 2025, van <https://www.journalism.co.uk/public-method/>
- Ramaker, Timon (2025). *Journalistiek onder druk. Versterken van autonomie door reflectie* [proefschrift]. Universiteit van Amsterdam.
- Ramaker, T. (2026). Relationeel werken in journalistiek. In K. van Vuuren-Verkerk & T. Ramaker. *Relationeel werken in journalistiek en communicatie* [lectorale rede]. CHE. Verkregen op 4 juni 2026, van <https://che.nl/publicaties/relationeel-werken-in-journalistiek-en-communicatie/>
- Rijssemus, Taco (2014). *Het journalistieke weten. Over de objectiviteit van betrokken journalistiek*

- [dissertatie]. Universiteit Utrecht.
- Robinson, Sue (2023). *How journalists engage. A theory of trust building, identities and care*. Oxford University Press.
- Rosen Jay (1999). *What are journalists for?* Yale University Press
- Snel, Johan (2016). *Tien journalistieke idealen*. Boom
- Snel, Johan (red.) (2024). *Betrokken journalistiek*. Christelijke Hogeschool Ede.
- Tronto, J. C. (2013). *Caring democracy: Markets, equality, and justice*. New York University Press.
- Van der Stoep, Jan (2013). Is de journalistiek de waakhond van de democratie? Pleidooi voor een betrokken journalistiek. *Sophie* 6, 4–9.
- Van der Stoep, Jan (2016). *Deugt het verhaal? Herontdekking van het ambacht in journalistiek en communicatie* [Lectorale rede]. Christelijke Hogeschool Ede
- Van der Stoep, Jan (december 2024). De journalist als bewaker van de hygiëne in het publieke debat. *Wapenveld* 74, 6, Pagina 20–23. <https://wapenveldonline.nl/artikel/1790/herdershond-in-de-kudde/>
- Ward, Stephen J.A. (2019). *Objectively engaged journalism. An ethic*. McGill–Queen’s University Press.
- Wasserman, Herman (2013) Journalism in a new democracy: The ethics of listening, *Communicatio*, 39:1, 67–84, DOI: 10.1080/02500167.2013.772217
- Wasserman, Herman (2015). Listening past difference: Towards a compassionate ethics of communication. *Stellenbosch Theological Journal*, Vol 1, No 2, 217–234. <http://dx.doi.org/10.17570/stj.2015.v1n2.a10>
- Wasserman, Herman (2019). Relevance, resistance, resilience: Journalism’s challenges in a global world. *Journalism*, Vol. 20(1) 229– 232. <https://doi.org/10.1177/1464884918809290>
- Wasserman, Herman (2024). *Making media matter: on truth, dignity and love* [Inaugural lecture]. Stellenbosch University.
- Williams, Terry Tempest (1 januari, 1970). *Engagement*. Verkregen op 4 juni 2026, van <https://orionmagazine.org/article/engagement/>

Bijlage: Positionpaper opleiding Journalistiek

Betrokken journalistiek

Journalistiek is gericht op waarheidsvinding. Wie zoekt naar waarheid doet dat altijd binnen een bepaalde maatschappelijke constellatie. Leugen en onwaarheid aan de kaak stellen kan pijn doen, maar er gaat ook een bevrijdende kracht van uit. Journalisten moeten recht doen aan de mensen en situaties waarover ze schrijven. Dat kan alleen wanneer journalisten een opvatting hebben over de juiste maatschappelijke verhoudingen en weten welke verantwoordelijkheid de verschillende actoren hebben.

Neutrale journalistiek bestaat niet. Nieuwsselectie en duiding van feiten zijn altijd ingebed in een groot verhaal, een verhaal over het goede leven. In de Bijbel wordt gesproken over 'wandelen in de waarheid'. Waarheid heeft alles te maken met hoe je als mens je weg door het leven gaat. Betrokken journalistiek is journalistiek die ruiterslijk toegeeft dat ze waardegeladen is. Als journalisten transparant zijn over hun motieven, zijn ze ook beter controleerbaar. Vanuit een betrokken houding zijn veel verschillende vormen van journalistiek denkbaar, als maar rekenschap wordt gegeven van de eigen vooronderstellingen.

Aan de Christelijke Hogeschool Ede willen we studenten opleiden die voortdurend de vraag stellen of verhalen in de media deugen. Worden actuele gebeurtenissen in het juiste perspectief geplaatst of zijn er verhalen te vertellen die beter recht doen aan de situatie? Door te schiften tussen verhalen die deugen en verhalen die niet deugen, dragen journalisten bij aan de hygiëne van het publieke debat. We geven daarom onze studenten de volgende vuistregels mee.

1. **Doe recht** aan de betreffende situatie en aan de betrokken personen. Schort bij het analyseren van de situatie je eigen opvattingen en overtuigingen zoveel mogelijk op.

- Zorg dat je feitenonderzoek op orde is. Let op de rol die belangen, macht en geld spelen en probeer de onderste steen boven te krijgen. Follow the money.
- Wees gevoelig voor de normatieve kant van de zaak. Bij ieder maatschappelijk vraagstuk zijn waarden in het geding die vaak ook met elkaar botsen.
- Wees je ervan bewust dat frames en levensovertuigingen de selectie en waarneming van feiten sturen. Dat geldt ook voor je eigen journalistieke werk.

2. **Vraag door** naar motieven en overtuigingen van mensen, naar wat mensen werkelijk drijft. Lever kennis aan om te beoordelen of mensen eerlijk zijn of juist de waarheid verdraaien.

- Doe recht aan wat mensen ervaren. Als ze hun onderbuik laten spreken zegt dat soms meer dan ze met argumenten kunnen onderbouwen.
- Wees kritisch op wat mensen doen en zeggen. Onderzoek of hun woorden en daden passen bij de positie die ze in de samenleving innemen.
- Geef stem aan personen en thema's die tot nu toe onvoldoende gehoord worden. Laat zien waar waarheid en recht in het geding zijn. Probeer juist ook deze verhalen te vertellen.

3. **Wees betrouwbaar.** Als journalist ben je je eigen onderzoeksinstrument. De kwaliteit van je werk

staat of valt met je persoonlijke integriteit.

- Verbind je aan mensen, maar zorg dat je je zelfstandigheid bewaart. Leer om te gaan met de spanning die dat met zich meebrengt.
- Zet je in voor het naar behoren functioneren van het publieke debat en houd je aan de codes. Het is de kurk waarop de journalistiek drijft.
- Wees je bewust van de traditie waarin je geworteld bent en wees transparant over je eigen opvattingen en overtuigingen.

4. Ken je **maatschappelijke verantwoordelijkheid**. Door de actualiteit in beeld te brengen, verander je de percepties van mensen en daarmee de werkelijkheid.

- Wees je bewust van het effect dat een artikel of nieuwsitem heeft en weet je daar verantwoordelijk voor.
- Benoem belangen en dien zo het publieke vertrouwen. Schaad geen belangen van personen of instituties als dat niet nodig is.
- Wees je bewust van de diversiteit van de doelgroep die je bedient. Als journalist besta je niet zonder een publiek voor wie, met wie en namens wie je opereert.

Christelijke Hogeschool Ede

Adres: Oude Kerkweg 100, 6717 JS Ede

Telefoon: 0318 696 300

Onderzoek@che.nl

www.che.nl